

עליו לשוב לאותו צד שהיה בו, כדוגמת דברי הגמ' להלן הדר אתי לההוא קרן דאחייב (רש"י, ש), ויש שכתב, שאכן היה עומד כנגד הפרוכת שבין הבדים, אולם לא כנגד אמצע הפרוכת ממש אלא בתחילת המקום של בין הבדים ומשם היה מזה, ונמצא שהכהן עומד בדרום ההיכל (צ"ח לעיל נא, ב, בדעת רש"י).

רבי יוסי הגלילי אומר מקרן מזרחית צפונית וכו', לפי שלדעתו לא היה בין קודש הקדשים להיכל אלא פרוכת אחת [כדעת רבי יוסי לעיל (שם)] ופרופה מצד צפון, וכיון שיצא מצד צפון מתחיל את המתנות בצפון של המזבח (רש"י), ומשנתנו כדעת רבי יוסי הגלילי וחולקת על דעת ת"ק [לעיל (שם)] שהיו שתי פרוכות (ראה תוס' ישנים להלן נט, א), ויש שכתב, שאף לדעת התנא של משנתנו היו שתי פרוכות, אלא שלדעתו הפרוכת שלצד ההיכל היתה פרופה מצד צפון (שו"ת הרשב"א א שפח, בדעת הרמב"ם, וראה תוס' ישנים ותוס' רא"ש ביאור נוסף בדעת רבי יוסי הגלילי).

מקום שרבי יוסי הגלילי מתחיל שם רבי עקיבא פוסק וכו', הוסיפה הברייתא לשון זו, ללמד שבדוקא אמרו רבי יוסי ורבי עקיבא את הסדר, ואין הכהן יכול לשנות (קרבן אשם).

אמר שמואל דאמר קרא ויצא אל המזבח עד דנפיק מכוילה **מזבחה**, שמשמעות הכתוב 'אל' המזבח, שיבא למקום שמשם באים אל המזבח כשנכנסים אל ההיכל (שפת אמת), ויש שביאר, שמשמעות הכתוב ממה ששאמר 'ויצא' ולא אמר 'ובא', משמע שיצא למקום אחר והוא אל מחוץ למזבח (הערות הגר"ש אלישיב). ועוד למדו מהפסוק 'ויצא', שבהזאות שעל הפרוכת צריך הכהן לעמוד בין המזבח לפרוכת [כהברייתא לעיל], וגם שלאחר מכן צריך לצאת עד לאחר המזבח (מהרש"א).

הא למדת שכל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין, והטעם שלא לומדים כן מהכתוב אצל חלוקת הארץ (במדבר לד, ג-יא) שהתחיל מנגב ופנה לימין ולא התחיל ממזרחית צפונית בכדי שלא לפנות לצד שמאל, לפי שהיה ים של שלמה שהוא מבחוץ דומה להקפת המזבח מבחוץ, והכתוב בחלוקת הארץ הוא כשעומד בפנים הארץ, או שאין ללמוד מחשבון בעלמא לסדר העבודה (תוס' יו"ט סוכה ג, ט). ונקט שמואל 'לא יהו אלא דרך ימין' בדרך שלילה ולא אמר 'יהו דרך ימין', ללמד שאינו חובה תמידית, שלפעמים כשיש טעם צריך לפנות לשמאל כגון כשעולה למזבח לניסוך היין והמים ולעולת העוף כשרבתה במזרח [ראה זבחים סד, ב], שבהגיעו למזבח פונה לשמאלו ואינו מקיף דרך ימין (באר שבע סוטה טו, ב).

מר סבר לא ילפינן פנים מחוץ, אף ש'כל פניות יהיו דרך ימין' נאמר בכל מקום ואינו נלמד ממזבח החיצון אלא מים שעשה שלמה, כיון שצריך לחזור ולתת על קרן שפגע בה בתחילה כדלהלן בגמ', צריך להקיף דרך שמאל, ואינו דומה למזבח החיצון שבגמר עלייתו לכבש פונה לימין, או שסברתו כמסקנת הגמ' להלן (נט, א) שכל מזבח הפנימי כקרן אחת של מזבח החיצון, ולכן אין להקפיד על הקפה לימין (שיח יצחק).

ואין לומר שרבי עקיבא סובר שאין מעבירין על המצוות, ולכן צריך לחזור לקרן שפגע בתחילה, לפי שדין 'כל פניות יהיו לימין' קודם לדין 'אין מעבירין', ומוכרח שסובר שאין דין דרך ימין כשעומד בפנים (שו"ת חתם סופר א"ח א קפז), ויש שכתב, שדין 'אין מעבירין' קודם לדין דרך ימין, אולם כאן אינו נחשב שעבר על המצוה כיון שיצא ברשות התורה. וכיון שאין דין דרך ימין בעומד בפנים, חוזר לקרן שפגע בתחילה (דברי מלכיאל א"ח ח, ג).

משנה. התחיל מחטא - לשון ירידה (רש"י), ויש שביארו שהוא לשון חיטוי וטהרה, ונקט לשון זו כשלוש הכתוב בהזאות שעל מזבח הזהב (ויקרא טז, יט) 'וטהרו וקדשו' (ריטב"א), ויש שכתבו, שהוא לשון כפרה (ר"י מלוני, ע"פ תרגום אונקלוס ויקרא ו, יט; רבינו אליקים).

נתנית הדם על קרנות מזבח הזהב היתה בנתינה על ידי האצבע (רש"י; רבינו אליקים). ויש שכתבו שהיה מזה על הקרנות (תוס' ר"ד; ר"י מלוני; רמב"ם יום הכיפורים ד, ב). ויש שכתב, שאפשר שבתחילה היה מזה ואחר כך ממשיך באצבעו את הדם על המזבח כלפי מטה (חזו"א קכו, לח, בדעת רש"י).

יעל כולן היה נותן מלמטה למעלה, הוא המשיך דעת רבי אליעזר, שכיון שאינו מסבב את המזבח אלא עומד במקומו, יכול ליתן על שלש הקרנות הרחוקות ממנו מלמטה למעלה ולא יטנפו בגדיו (רש"י; רע"ב), ות"ק סובר, שמשבב את המזבח, ולכן נותן בכל קרן מלמעלה למטה (רש"י). ויש שפירשו, שדברי המשנה הם אף לדעת ת"ק, שאף לדבריהם אינו מסובב כל צדדי המזבח, אלא כשיוצא הכהן אל מחוץ למזבח ומגיע לקרן מזרחית צפונית, נותן מלמעלה למטה בכדי שלא יתלכלכו בגדיו, ובכדי שלא להשהות את המתנות, עומד במקומו ונותן על קרן מערבית צפונית מלמטה למעלה, ואז הולך לקרן מערבית צפונית שכבר נתן עליה ומשם נותן על קרן מערבית דרומית וכו', וכיון ששאר המתנות נותן ממרחק, יכול לתת מלמטה למעלה ללא חשש שיתלכלכו בגדיו (שו"ת הרשב"א א, שפט, בדעת הרמב"ם).

גמרא. ויצא אל המזבח מה תלמוד לומר, מדוע נאמר בכתוב 'ויצא' (רש"י), שהרי הכהן עמד בהיכל להזות על הפרוכת (ע"פ שפתי חכמים ויקרא טז, יח), ואין לומר שהכתוב מלמד שיצא מקודש הקדשים, שזה פשיטא שהרי המזבח בהיכל (ריטב"א, וראה רבינו אליקים ביאור אחר בקושיית הגמ' ע"פ גירסתו).

ויצא אל המזבח היכן היה לפניו מן המזבח, תניא אידך **וכו',** הברייתא הראשונה מלמדת, שבהזאות שעל הפרוכת ביום הכיפורים היה הכהן עומד בין המזבח לפרוכת, שלא כהזאות פר העלם דבר ופר כהן משיח שהכהן היה עומד אחרי המזבח ומזה על הפרוכת, כמבואר בברייתא השניה (רש"י), שהברייתא נאמרו יחד ואחת נסמכת על חברתה (ריטב"א). ויש שביאר, שבין בהזאות יום הכיפורים ובין בהזאות שאר פרים, היה עומד בין המזבח לפרוכת ('שאל"א לעמוד במרחק כ"ו אמה ולהזות על הפרוכת), אלא שהברייתא הראשונה מלמדת, שבהזאות של יום הכיפורים הכהן היה עומד כנגד אמצע הפרוכת שהוא כנגד בין הבדים ומזה, והכתוב 'ויצא אל המזבח' מלמד שצריך הכהן לעמוד כנגד המזבח, ואם היה עומד בצד דרום אינו יציאה אל המזבח אלא אל המנורה, והברייתא השניה מלמדת, שבהזאות של פר העלם דבר ופר כהן משיח אין הכהן עומד כנגד המזבח אלא בצד דרום של המזבח, וחוזר למזבח פירושו שלא כנגד המזבח (מרכבת המשנה, בדעת הרמב"ם יום הכיפורים ד, ב, וראה צ"ח להלן בדעת רש"י).

מתחיל מקרן מזרחית דרומית וכו' דברי רבי עקיבא, שבין קודש הקדשים וההיכל היו שתי פרוכות [כדעת ת"ק לעיל (נא, ב)], ואותה שלצד ההיכל היתה פרופה [פתוחה] מצד דרום [ראה לעיל (ב, ב)], וכיון שיצא מצד דרום, היה מתחיל בנתינת הדם בדרומו של המזבח (רש"י), ואף שלאחר היציאה מקודש הקדשים היה צריך להזות על הפרוכת כנגד בין הבדים [ראה לעיל (ג, ב)] שהוא באמצע הפרוכת, מכל מקום כיון שיצא מצד דרום